

Hällristningar

Himmelstalund

→ www.norrkoping.se

NORRKÖPING

Hällristningar

Norrköping är den stad i världen som har flest hällristningar inom sin stadsgräns. Den största koncentrationen finns vid Motala ström, inom ett par kilometer finns över 7 000 ristningar. Det var tack vare svärdsristningar från Norrköping som de sydiskandinaviska hällristningarna kunde dateras till bronsålder genom att ristningarna jämfördes med verkliga bronsålderssvärd.

Himmelstalund

Himmelstalund utmärker sig som en av de figurrikaste hällristningsplatserna i Skandinavien. Här finns cirka 1 700 ristningar.

Ristningarna finns främst på tre större hällar, Björnhällen, Svinhällen och Yxhällen. Namnen kommer från figurmotiv som finns på hällarna.

Björnhällen

Här kan du följa björnens spår över hällen och betrakta flera svärdsavbildningar. Ristningarna kan vara placerade utan något uppenbart förhållande till varandra, men även i form av scener där kanske ritualer och jakt visas. På toppen av hällen återfinns svinjakten, en jaktscen där två människor stöter sina spjut mot en enorm galt. Runt dem syns två hundar, den ena är avbildad upp och ned. Har galten dödat den?

Det vanligaste figurmotivet är skeppet och de avbildas i många variationer, allt från små enkla båtar till meterlånga skepp. Många gånger rikt dekorerade. Flera skepp har så kallade bemanningsstreck. Dessa lodräta streck är inhuggna längs med relingslinjen och symboliserar troligen bemanningen.

Svinhällen

Här på Himmelstalunds figurrikaste häll återfinns stora koncentrationer av vild- eller tamsvin. Huggna i glacialrännor skapade av inlandsisen trängs de med andra djur, skepp och människor. En av människorna lutar sig mot en lång stav, är han en herde? Lite högre upp på hällen syns en magnifik ramfigur, en geometrisk figur som ofta tolkats som ett fångstnät. Det stora antalet ramfigurer i Norrköpingsområdet är unikt.

Ristningarna knackades främst in under bronsåldern, mellan 1800-500 f. Kr. På toppen av Svinhällen finns en kortare runristning från järnåldern. Runorna är från den äldre runraden och dateras till ca 400-550 e.Kr. Inskriften läses från höger till vänster och ska troligen läsas **buajdo** - 'jag gjorde' eller **braid**o - 'den brede'.

Yxhällen

Hällen sluttar ner mot Motala ström och här återfinns ett av de vackrast dekorerade skeppen på Himmelstalund samt en större koncentration av yxor och lurar. På hällens topp finns en samling små cirkelkors vilka ofta tolkas som solsymboler.

Det finns mycket mer att upptäcka...
Bara några kilometer från Himmelstalund
finns ytterligare hällristningsområden vid
Leonardsberg, Ekenberg, Fiskeby och Skälvs gård.

Hällristningsvård

För att ristningarna ska vara lättare att se, vårdas en del av dem kontinuerligt. Länsstyrelsen ger tillstånd för vårdarbete som utförs av en arkeolog från Norrköpings kommun.

Ristningarna rengörs med borste och vatten innan de fylls i med en röd färg. Den röda färgen är nutida. Det finns inga bevis för att ristningarna ursprungligen var målade. Långt ifrån alla målas eftersom även vårdarbetet innebär ett slitage och därför får de flesta förbli omålade och anonyma i landskapet.

Människan och hennes miljöpåverkan gör att ristningarna är utsatta för en påskyndad vittring samt skadegörelse. Undvik att gå på ristningarna. Det är inte tillåtet att själv fylla i ristningar eller att på något sätt skada hällen.

Besök hällen på kvällen

Himmelstalundsområdet har handikappanpassade gångspänger, informationsskyltar och permanent snedbelysning nattetid. Belysning från sidan skapar en skuggeffekt vilken får även omålade ristningar att framträda tydligt. Ta gärna med din ficklampa och prova själv!

Utställningen Hällristningar vid vägen

I Himmelstalunds hällristningsmuseum finns en utställning om hällristningar och deras historia i Norrköping, Hällristningar vid vägen. Den är tänkt att ge en introduktion till ditt besök på hällristningarna. Här möter du Arthur Nordén, arkeologen som under tidigt 1900-tal upptäckte de flesta av ristningarna runt Motala ström. Under sommaren har museet öppet ett par dagar i veckan, enskilda visningar av såväl utställningen som ristningarna kan bokas året om.

Boka en visning

Norrköpings stadsmuseum

011- 15 26 52

museipedagog@stadsmuseet.se

Föreningen Forntid i Norrköping

011-16 55 45

ffin@ffin.se

Upplev Norrköping. På ditt sätt eller på tusen andra vis.

I Norrköping finns något för alla. Du kommer knappt att tro dina ögon. Eller öron. Och du kommer att förstå varför vi kallar oss regionens kulturhuvudstad. Här kan du njuta av en symfoniorkester i världsklass. Gå på riksända museer. Promenera längs forsarna i vårt unika Industrielandskap. Uppleva hisnande 3D-filmer i megaformat på Visualiseringscenter C. Eller utforska Kolmårdens Djurpark och alldeles nya Safari. Naturen då? Jodå, runt hörnet finns skogar, sjöar och skärgård för både äventyr och avkoppling.

I Norrköping har du tusen möjligheter. Var vill du börja?

Nyfiken på Norrköping i sommar?
Läs mer på www.upplev.norrkoping.se

KULTUR- OCH FRITIDSKONTORET

Adress: Trädgårdsgatan 8, 601 81 Norrköping

Tel: 011-15 00 00

www.norrkoping.se

NORRKÖPING